

YTTRANDE

Mål A 47-55/16 Sveriges Ingenjörer och Unionen ./ IT & Telekomföretagen, Almega Tjänsteförbunden och Medieföretagen

Förelagda att inkomma med yttrande över aktbilaga 79 får kändeparterna anföra följande.

1. Förbundens talan

Bakgrunden till tvisterna är att förbunden i avtalsrörelsen 2016 framställt krav på flexpension och föreslagit att kompletterande avsättningar ska administreras på motsvarande sätt som överenskommit med övriga arbetsgivarorganisationer där avtal om flexpension har träffats, dvs genom kompletterande avgifter enligt punkterna 7.2 respektive 6.4 i ITP-avtalet.

Samtidigt har förbunden tydliggjort att kraven på flexpension i o f s inte förutsatt överenskommelse om kompletterande avgifter jämlikt nyss nämnda punkter i ITP-avtalet.

Förbunden har som grund för sin talan anfört att ITP-avtalets fredsplikt endast omfattar de pensionsfrågor som är reglerade i avtalet. Förbunden har också anfört att de krav på flexpension innefattande avsättningar i form av kompletterande avgifter enligt punkterna 7.2 och 6.4 i ITP-avtalet inte är sådana krav som kan anses reglerade i ITP-avtalet och omfattas av dess fredsplikt och vidare att nämnda bestämmelser visar att frågan om kompletterande avgifter är oreglerad.

Motparterna har å sin sida gjort gällande att ITP-avtalet innebär att samtliga pensionsfrågor omfattas av fredsplikt.

Förbundens talan såsom den nu är utformad rymmer därför två frågor som Arbetsdomstolen bör pröva var för sig för att domstolens svar ska ge parterna erforderlig vägledning. Båda frågorna avser en tolkning av ITP-avtalets tillämpningsområde. Arbetsdomstolen har i det

interimistiska beslut som meddelats uttalat att fredsplikt gäller i fråga om krav på avsättningar till pension, i varje fall om avsättningar ska göras till ITP.

Mot den ovan beskrivna bakgrunden yrkar förbunden att Arbetsdomstolen förklarar

1. att det inte råder fredsplikt på grund av ITP-avtalet avseende krav på flexpension bestående av dels avsättningar i form av kompletterande avgifter enligt punkterna 7.2 och 6.4 i ITP-avtalet, dels en förstärkt rätt att gå ner i arbetstid samt
2. att det inte råder fredsplikt på grund av ITP-avtalet avseende krav på flexpension bestående av dels kompletterande pensionsavsättningar vid sidan av ITP-avtalet, dels en förstärkt rätt att gå ner i arbetstid.

2. Närmare om tillåtligheten av fastställsetalan

2.1 Förutsättningarna vid talans väckande

Förhållandet vid talans väckande är normalt avgörande för bedömningen av tillåtligheten att föra fastställsetalan, jmf AD 1978 nr 108. Det är ett ostridigt faktum att fastställsetalans väckande här förelåg vid talans väckande den 15 april 2016 (se svarandenas inställning, aktbilaga 79, punkt 3.3.). Vid denna tidpunkt var avtalen avseende löner och allmänna anställningsvillkor uppsagda och de lämnade varslen om stridsåtgärder alltjämt i kraft. Svarandena hade i fredspliktsinvändningarna den 14 april hotat med rättsliga åtgärder för det fall förbunden skulle verkställa de varslade stridsåtgärderna. Förbunden återkallade sina respektive varsel om stridsåtgärder först efter Arbetsdomstolens interimistiska beslut den 21 april 2016, alltså efter talans väckande.

Vidare ska anföras att kändena menar att det är tydligt att Arbetsdomstolen, när domstolen valt att ta upp och pröva en fråga interimistiskt också i det fall någon av parterna så önskar har att pröva frågan slutligt. En jämförelse kan göras med 13 kap 5 § RB som reglerar förutsättningarna i dispositiva tvistemål när kändena återkallar sin talan efter det att svaromål avgivits. Svaranden kan då yrka att målet ska prövas och en prövning i sak ska då ske i det fall skälet till återkallelsen inte är att uppfatta som en materiell eftergift. Om kändena här valt att återkalla talan i målet av det skälet att det med anledning av de återkallade varslen inte bedömdes nödvändigt att få sakfrågan prövad och motparterna i det fallet gjort en annan bedömning och yrkat att målet skulle prövas i syfte att få rättskraftigt avgjort att de hade rätt i

sak hade sakfrågan i målet såvitt kan förstås, oavsett att det avser en prövning av en fastställsetalan, prövats i sak.

2.2 Tvistefrågornas betydelse – senare inträffade förhållanden

Kärandeparterna är av uppfattningen att frågan om ITP-avtalets eventuella fredsplikt i förhållande till avtalskrav om pensionsavsättningar/flexpension är av avsevärd betydelse att få fastställd för såväl arbetsgiversidan som förbunden och dess medlemmar och den kommer också att påverka samtliga nyss nämnda i deras rättsliga handlande i förhållande till varandra. Frågorna kommer också kunna ha betydelse för andra arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer mellan vilka överenskommelser om flexpension respektive delpension träffats på såväl tjänstemannasidan som kollektivsidan. Ett avgörande i saken kommer att få direkt betydelse för parternas agerande i framtida avtalsrörelser, jfr AD 2004 nr 5.

Som berörs i doktrin (Lunning m fl Medbestämmandelagen, 2 uppl, s. 427) har Arbetsdomstolen i några fall tidigare haft att ta ställning till frågan i vad mån en fastställsetalan skall få föras rörande frågan huruvida en stridsåtgärd är lovlig eller inte, jmf AD 1978 nr 108, 1982 nr 35, 1984 nr 39 och 1983 nr 41. Det framgår av angiven praxis att en fastställsetalan får föras inte bara i det fall domstolens ställningstagande kan läggas till grund för ett åläggande att avbryta en stridsåtgärd eller ett aktualiserat skadeståndsanspråk utan också när det blir aktuellt för att ta ställning till viktiga frågor om fredspliktens omfattning av betydande intresse för parterna och för arbetsmarknaden i stort.

Avseende förhållanden som inträffat under rättegången gör Arbetsdomstolen i AD 1978 nr 108 följande principiella uttalande:

”Ej sällan inträffar i arbetsdomstolen att en fastställsetalan väcks i det omedelbara syftet att finna en lösning på viss uppkommen tvist och att tvisten under rättegången förlorar sin aktualitet på grund av någon utanför målet inträffad omständighet. Om det i ett sådant fall kvarstår ett rättsligt intresse att få talan prövad, skall talan självfallet inte avvisas av det skälet att talan inte längre har betydelse för den tvist som omedelbart föranledde rättegången. Ett exempel kan åskådliggöra det anförda. Tvist uppstår om skyldighet för arbetstagar enligt kollektivavtal att utföra visst arbete. Arbetsgivaren väcker talan med yrkande om förklaring

att avtalet innefattar skyldighet att utföra det ifrågavarande arbetet. Innan talan slutligt prövats bortfaller intresset för arbetsgivaren att få arbetet utfört. I ett sådant läge bör den väckta fastställsetalan likväl kunna prövas under förutsättning att det är av avsevärd betydelse att för framtiden få klarlagt vilken principiell innebörd avtalet har i det omtvistade hänseendet. Det inträffade fallet får då tjäna som ett exempel på hur avtalet principiellt skall tolkas på ifrågavarande punkt.”

I AD 1984 nr 39 hade arbetsgivarsidan väckt fastställsetalan med yrkande att en av arbetstagersidan vidtagen stridsåtgärd skulle förklaras stridande mot det mellan parterna gällande kollektivavtalet (installationsavtalet). De ifrågavarande stridsåtgärderna hade avbrutits redan dagen efter väckande av talan och arbetstagersidan invände att fastställsetalans saknades med anledning av detta. Arbetsdomstolen konstaterade att fastställsetalans saknades vid tidpunkten för väckande av talan eftersom arbetsgivarsidan då haft möjlighet att komplettera med ett yrkande om allmänt skadestånd. Vid tidpunkten för domstolens avgörande hade denna möjlighet dock gått förlorad på grund av preskription.

Arbetsdomstolen anförde:

” I arbetsdomstolens praxis finns fall då en fastställsetalan rörande lovlighet av stridsåtgärd har avvisats, efter det att talan rörande fullgörelse på grund av den påstådda stridsåtgärden har blivit preskriberad (se AD 1978 nr 108). I detta fall hade en part gjort gällande, att en prövning av fastställsetalans saknades skulle få betydelse för partens framtida handlande i förhållande till motparten. Domstolen prövade argumenten i den delen, fann dem inte bärande och avvisade talan.

Arbetsdomstolens praxis utvisar emellertid också exempel på att domstolen i dom fastställt, att en vidtagen stridsåtgärd varit lovlig, trots att något skadeståndsyrkande inte hade framställts och preskriptionstiden enligt 67 § medbestämmandelagen hade löpt ut, se AD 1980 nr 15. I domen 1978 nr 160 - som meddelades den 6 december 1978 - prövades en talan, som endast gick ut på att domstolen skulle fastställa bl a om kärandeorganisationen hade haft rätt att med stridsåtgärder stödja utländska fackliga organisationer med anledning av en konflikt som pågick vid ett belgiskt företag i mars och april 1978. Domstolen biföll denna fastställsetalan utan hinder av att den belgiska primärkonflikten hade upphört och att någon sympatiåtgärd i Sverige aldrig hade kommit till stånd.

Man kan som ett sammanfattande omdöme av de tre nu nämnda domarna säga, att domen AD 1978 nr 108 är ett exempel på ett fall då en bifallande dom inte skulle få någon betydelse för parternas framtida relationer under det att domstolen i domarna AD 1978 nr 160 och AD 1980 nr 15 fick ta ställning till viktiga frågor om fredspliktens omfattning av betydande intresse både för berörda kollektivavtalsparter och för arbetsmarknaden i stort. Detta är en viktig skillnad. [...]

Det ligger i sakens natur att en stridsåtgärd alltid i större eller mindre utsträckning präglas av omständigheterna i det särskilda fallet. Detta kan emellertid knappast utgöra något absolut hinder för en part att i anledning av en stridsåtgärd föra en fastställsetalan för att få genom dom belyst vilken omfattning fredsplikten har. Med ett annat synsätt skulle part tvingas att framställa ett yrkande om allmänt skadestånd för att gardera sig mot att fastställsetalan avvisas. En sådan tolkning av de tvingande reglerna i 4 kap 6 § arbetstvistlagen kan knappast vara rimlig (jfr prop 1928:39 s. 186). Enligt domstolens mening bör det därför vara möjligt att föra en ren fastställsetalan rörande lovligheten av en vidtagen stridsåtgärd under förutsättning att omständigheterna är sådana att det kan antas att en bifallande dom är ägnad att belysa fredspliktsreglernas innebörd i förhållandet mellan parter som är bundna av samma kollektivavtal och som alltså står i rättsförhållande till varandra.”

Förutsättningarna i här aktuella tvister och i AD 1984 nr 39 är lika såtillvida att kollektivavtalen, här ITP-avtalet, alltså är gällande mellan parterna. Oklarheten med avseende på fredspliktens omfattning i pensionsfrågor har inte undanröjts genom de branschvisa kollektivavtal som numera har träffats avseende löner och allmänna anställningsvillkor. En bifallande dom innebär att arbetstagarförbunden i framtiden har möjlighet att vidta stridsåtgärder för att understödja krav på flexpension gentemot svarandena. Det är alltså tydligt att ett vägledande avgörande av den förda fastställsetalan skulle få avsevärd betydelse för såväl käre- som svarandesidan och komma att påverka dem i deras rättsliga handlande i förhållande till varandra.

3. Avslutande synpunkter

Med anledning av Arbetsdomstolens särskilda fråga om arbetsgivarparternas påstående om att det numera träffats kollektivavtal om löner och allmänna anställningsvillkor på berörda områden och att det skulle vara ostridigt att det råder fredsplikt vad avser frågor reglerade

genom dessa avtal ska följande anföras. Efter Arbetsdomstolens interimistiska beslut fanns inte längre förutsättningar att understödja kraven på flexpension med hjälp av stridsåtgärder. Arbetstagsidan återkallade därför sina varsel. Svarandeparterna framställde förslag om alternativa flexpensionslösningar som avvisades av arbetstagsidan. Kollektivavtal kom därför att träffas utan någon som helst reglering i flexpensionsfrågan. Detta innebär att det fortfarande är av avsevärd betydelse för kändandena att få fastställsetalan prövad. Den oklarhet som föreligger i fredspliktsfrågan har inte blivit undanröjd genom att kollektivavtal träffats. I allt väsentligt innebar avtalsuppgörelserna rena prolongeringar av tidigare gällande allmänna villkorsavtal med ett års löptid. Avseende de frågor som faktiskt reglerats i de allmänna villkorsavtalen och löneavtalen är det i o f s otvistigt att det under kollektivavtalens löptid råder fredsplikt.

De frågor förbunden önskar få besvarade tar sikte på ITP-avtalets tillämpningsområde. För frågorna saknar det såvitt förbunden kan förstå betydelse om de allmänna villkors- och löneavtalen är gällande eller inte då de tolkningsfrågor som är för handen här inte rör nyss nämnda avtals tillämpningsområden.

Mot bakgrund av kändandeparternas tydligt uttryckta vilja att införa flexpension även på berörda avtalsområden och även andra Almegaområden är det av avsevärd betydelse att få tvistefrågan slutligt avgjord. Kändandeparterna har också varit av uppfattningen att ITP-avtalet som träffades 2006 byggde på förutsättningen att avtalsfrihet gäller i pensionsfrågor vid sidan av de tjänstepensionsavsättningar som uttryckligen reglerades i avtalet. Frågorna som ska prövas i målet är således inte hypotetiska och avser heller inte någon lagförklaring utan är tvärtom frågor som direkt kommer påverka det rättsliga förhållandet mellan parterna och tydliggöra vilket handlingsutrymme och vilka handlingsalternativ parterna har i för parterna helt centrala villkorsfrågor.

Följden av om talan inte skulle anses tillåten skulle vara att båda parter fick leva med ovissheten kring kändandensidans möjligheter att ytterst vidta konfliktåtgärder i syfte att träffa överenskommelser om avsättningar till flexpension. Tvistefrågorna i målet avser en tolkning av ITP-avtalet och dess tillämpningsområde. Avtalsparterna, Svenskt Näringsliv och PTK, har inte beretts möjlighet att yttra sig över sina respektive uppfattningar i sak varför det är helt tydligt att det interimistiska beslutet i sig inte ger tillräcklig vägledning. Kändandena behöver för att kunna agera på ett ansvarstagande sätt få domstolens besked i saken. Det kan rimligen inte vara så att en förutsättning för att få frågan om fredspliktens omfattning prövad skulle

vara att, arbetstagersidan ligger kvar med sina varsel till dess målet är slutligt avgjort med risk för skadeståndsanspråk från motparten. Inte heller har det varit ett alternativ att låta ett avtalslöst tillstånd bestå under en längre tid för ett stort antal medlemmar. Till detta kommer att frågorna som kärandena vill att domstolen ska pröva är av större principiell betydelse och vidare än att bara avse de varslade stridsåtgärderna.

Stockholm som ovan

Martin Wästfelt

Malin Wulkan

Helene Robson

Karin Lundin